

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЗЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕЛЕУ ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

УДК 378.1

МРНТИ 14.35.07

DOI 10.51889/2960-1673.2025.80.1.002

А.А.Байтурсынова¹, А.Д.Гарифуллина²

¹ п.э.к., aigul.baitursynova.72@gmail.com

² Инклюзивті білім беру 2 курс магистранты aiaru_garifullina@mail.ru

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті^{1,2}

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА АРНАЙЫ ПЕДАГОГТЕРДІ ЖҰМЫСҚА ДАЙЫНДАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аңдатпа

Инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істейтін арнайы педагогтердің кәсіби дайындығы қазіргі кездегі өте маңызды мәселелердің бірі десе де болады. Білім беру парадигмаларының өзгеруі, білім беру ортасының өсіп келе жатқан өзгермелілігі, білім беру кеңістігінің ашықтығы, әртүрлі білім беру үлгілері мен технологияларының қатар өмір сүруіне әкеліп соғады - мұның бәрі қазіргі педагогтың бойындағы маңызды деп санауға тиіс қасиеттері туралы идеяны түбегейлі өзгертеді. Мақалада инклюзивті білім беруде жұмыс істеуге арнайы педагогты дайындаудың әртүрлі тәсілдері қарастырылған. Осыған байланысты өзекті мәселелердің бірі – білім беру жүйесін кадрлармен қамтамасыз ету мәселесі, білім беру субъектілеріне психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету және ерекше білім беру қажеттіліктері бар тұлғаларды қазіргі қоғамға әлеуметтік-мәдени интеграциялау. Білім және ғылым министрлігінің басқарушы құжаттарына сәйкес, қазіргі білім берудің мақсаттары белгілі бір қызмет саласы үшін тек мамандарды дайындаумен шектелмейді, маңыздысы әр адамның жеке басын дамытып, оның кәсіби дайындық деңгейін арттыру болып табылады. Мақалада инклюзияны жүзеге асыруға арнайы педагогтарды дайындаудың бастапқы және маңызды кезеңі психологиялық-құндылық өзгерістер кезеңі және оның мамандарының кәсіби құзыреттілік деңгейі екендігі атап көрсетіледі.

Түйінді сөздер: Инклюзивті білім беру, оқыту, маман даярлау, арнайы педагог дайындау, мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі, психологиялық қолдау, әлеуметтік бейімделу, оқыту әдістері.

А.А.Байтурсынова¹, А.Д.Гарифуллина²

¹ к.п.н., aigul.baitursynova.72@gmail.com

² магистрант 2 курса инклюзивного образования aiaru_garifullina@mail.ru

Казахский национальный педагогический университет имени Абая^{1,2}

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ ДЛЯ РАБОТЫ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

Профессиональная подготовка специальных педагогов, работающих в условиях инклюзивного образования, сегодня является одной из важнейших проблем. Смена образовательных парадигм, растущая изменчивость образовательной среды, открытость

образовательного пространства, сосуществование различных образовательных моделей и технологий - все это коренным образом меняет представление о тех качествах, которые современный педагог должен считать важными. В статье рассмотрены различные способы подготовки специального педагога к работе в инклюзивном образовании. Одним из актуальных вопросов в этой связи является проблема кадрового обеспечения системы образования, оказание психолого – педагогической поддержки субъектам образования и социально-культурная интеграция лиц с особыми образовательными потребностями в современное общество. Согласно руководящим документам Министерства образования и науки, цели современного образования не ограничиваются подготовкой специалистов для той или иной сферы деятельности, важным является развитие личности каждого человека и повышение уровня его профессиональной подготовки. В статье подчеркивается, что начальным и важным этапом подготовки специальных педагогов к осуществлению инклюзии является период психолого-ценностных изменений и уровень профессиональной компетентности ее специалистов.

Ключевые слова: Инклюзивное образование, обучение, подготовка специалистов, подготовка специального педагога, профессиональная компетентность учителя, психологическая поддержка, социальная адаптация, методы обучения.

A.A.Baitursynova¹, A.D.Garifullina²

¹ Candidate of Pedagogical Sciences, aigul.baitursynova.72@gmail.com

*² 2nd year master's student in inclusive education aiaru_garifullina@mail.ru
Kazakh National Pedagogical University named after Abay^{1,2}*

PROBLEMS OF TRAINING SPECIAL TEACHERS FOR INCLUSIVE EDUCATION WORK

Annotation

The professional training of special teachers working in an inclusive education environment is one of the most important problems today. The change of educational paradigms, the growing variability of the educational environment, the openness of the educational space, the coexistence of various educational models and technologies - all this radically changes the idea of those qualities that a modern teacher should consider important. The article discusses various ways to prepare a special teacher for work in inclusive education. One of the urgent issues in this regard is the problem of staffing the education system, providing psychological and pedagogical support to subjects of education and socio-cultural integration of persons with special educational needs into modern society. According to the guidance documents of the Ministry of Education and Science, the goals of modern education are not limited to training specialists for a particular field of activity, it is important to develop the personality of each person and increase the level of his professional training. The article emphasizes that the initial and important stage in the preparation of special teachers for the implementation of inclusion is the period of psychological and value changes and the level of professional competence of its specialists.

Key words: Inclusive education, training, training of specialists, training of a special teacher, professional competence of a teacher, psychological support, social adaptation, teaching methods.

Кіріспе

Инклюзивті білім беруді енгізу мемлекеттік міндеттер деңгейінде шешілуде, мұны Қазақстан Республикасының Заңдары мен басқа да құқықтық актілерін талдау дәлелдейді. Мүгедектерді әлеуметтік қорғаудың және білім беру саласындағы құқықтарын қамтамасыз етудің негізгі құжаты «Қазақстан Республикасындағы мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы» Заңы болса, 5-бапта «Мүгедектердің қолжетімділігі мен тең құқықтары, басқа азаматтармен қатар денсаулық сақтау, білім алу және қызмет түрін, оның ішінде еңбекті еркін таңдау» туралы қарастырылған. [1]. «Қазақстан Республикасының Білім және ғылымды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында» инклюзивті білім беруді дамыту жоспары әзірленіп, онда балаларды білім беру ұйымдарына тарту көзделген. «Ерекше білім беруді қажет ететін балаларға инклюзивті ортада қолдау көрсетіледі; Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар мен ересектерге тең жағдай жасау және кедергісіз қолжетімділік (пандустар, көтергіштер, лифтілер, сондай-ақ ақпараттық-кітапханалық ресурстармен қамтамасыз ету және т.б.) бойынша жұмыс жалғасады. Бұл сонымен қатар қашықтықтан білім беру технологияларын одан әрі кеңейтуді, жаппай онлайн курстарды ашуды, ерекше білім беру қажеттіліктерімен жұмыс істеуге арналған арнайы білім беру бағдарламалары мен оқу материалдарын әзірлеуді көздейді».

Инклюзивті білім беруде жұмыс істеу үшін арнайы педагогты дайындау оң нәтиже беріп, көптеген кедергілерді жеңуге көмектеседі, осы санаттағы балалармен жұмыс істегенде педагогтердің алдында туындайтын мәселелер де көптеп кездеседі. Мысалы, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар эмоционалды тұрақсыз болады және олар сабақта ашуланшақтық танытуы мүмкін, қоғамда әлеуметтенудің болмауы сияқты физикалық кемшіліктерді де осы тізімге кіргізсек болады. Егер мәселелер оқушының жеке ерекшеліктерімен немесе оқу процесінде белгілі бір арнайы әдістерді қолдану қажеттілігімен байланысты болса, педагог көбінесе өз тәжірибесіне ғана сүйенеді. Педагогтың табысты жұмысы, әдетте, оқушылардың назарын шоғырландыруға, өз ойын білдіруге, қарапайым арифметикалық тапсырмаларды орындауға, жарыстарда немесе олимпиадаларда жеңіске жетуге байланысты болады. Сонымен қатар, педагогтің көмекшілерімен тікелей байланысы да оқушылардың белсенді түрде оқуына ықпал етеді.

Зерттеу материалдары мен әдістері.

Рейнольдс пен Муйс жүргізген зерттеу математикадан әлсіз көрсеткіштер көрсеткен оқушылардың арнайы қолдау кезеңінде өз дағдыларын жақсартқанын көрсетті, бұл қолдау оқытушы көмекшілері арқылы жүзеге асқан. Сонымен қатар, оқытушы көмекшілерінің қолдауы оқу барысында қиындықтарға тап болған оқушылардың сауаттылық дағдыларын да жақсартуға септігін тигізеді. Осыған байланысты, Финляндияда инклюзивті және арнайы сыныптарда ассистенттің рөлі маңызды екені айқын көрінеді.

Англияда сыныпта педагог көмекшісінің болуы туралы студенттердің пікірлері мен сезімдері зерттелді [2]. Зерттеу нәтижелері оқушылардың оқу процесінде қосымша қолдау алған кезде өздерін ашық әрі ыңғайлы сезінгенін көрсетті, әсіресе 5 пен 11 жас аралығындағы балалар үшін бұл тәжірибе маңызды оң сезімдер туғызған. Олар оқытушы көмекшілерінің қолдауын құнды және пайдалы деп санайды.

Уолтер-Томас, Брайант және Лэнд өз зерттеулерінде жалпы білім беретін мектептерде жақсы қызметтер мен құрдастар арасындағы ынтымақтастық қамтамасыз етілгенде, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың оқу жетістіктері жоғарылап, әлеуметтік интеграциясы жақсаратынын анықтады. Мысалы, мұндай көмек түрі НЗМ және Хейлибери сияқты мектептерде қолданылып, оның студенттер мен педагогтер үшін тиімді екені дәлелденді. Мұндай қолдау педагогтердің тәжірибесін жекелендіріп, инклюзивті етеді. Сонымен қатар, педагогтердің бос уақыты көбейіп, оны кәсіби дамуға, мысалы, инклюзивті

білім беру семинарларына қатысуға арнауға мүмкіндік береді. Және бұл педагогтың барлық оқушылардың қажеттіліктерін ескеретін инклюзивті сабақтарды жоспарлауға мүмкіндік береді, бұл заманауи білім берудің дамуы үшін маңызды.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеуде негізгі мәселе – олармен тиімді жұмыс істеу қабілетінің болуы. Бұл мәселе тек арнайы педагогика мен психология саласындағы кәсіби білімді талап етеді. Сонымен қатар, оқу процесіндегі педагогтердің дайындығын зерттеу жалпы ғылыми тәсілдер негізінде жүзеге асырылады. Осы зерттеулердің нәтижелері бойынша, педагогтерді даярлауда түрлі әдістемелік тәсілдер қолданылуы тиіс, мысалы, тұлғалық-белсенділік, аксиологиялық тәсілдер және басқа да әдіс-тәсілдер.

Тұлғалық-белсенділік тұрғысынан педагогтің кәсіби біліктілігін арттыру – бұл оның жеке тұлғасын дамыту мен кәсіби іс-әрекетінде жетілдіру процесі. В.А. Сластенина өз теорияларында педагогтің білімінің, дағдыларының, қабілеттерінің және кәсіби маңызды жеке қасиеттерінің жиынтығы екенін атап өтеді. Зерттеулер бойынша педагогті даярлау тек білім беру ғана емес, сондай-ақ сапалық сипаттарды дамытуға бағытталуы керек, себебі бұл педагогтің құзыреттілігін арттыру мен оның жеке тұлғасын қалыптастыру үшін маңызды. Осылайша, педагогтің кәсіби деңгейін жоғарылатуға барынша қолайлы жағдайлар жасау қажет [3].

Қ.А. Абулханова-Славская педагогтардың тұлғалық деңгейін қарастыра отырып, қазіргі кезде олардың кәсіби іс-әрекетіне деген моральдық-психологиялық қатынасындағы өзгерістерді атап өтеді [4]. Л.А. Шипилина аксиологиялық көзқарас тұрғысынан педагогті дайындауда оның құндылық бағдарын өзгерту және жеке көзқарасын қайта қарастыру қажеттігін айтады [5].

Оқыту нәтижелерін құзіреттілікке негізделген тәсілмен талдай отырып, ол маманның білімін қолдану, кәсіби қызмет барысында туындайтын мәселелерді шешу қабілетінің, сондай-ақ оның кәсіби және өмірлік тәжірибесінің, құндылықтарының және бейімділігінің маңызды сипаттама екенін атап көрсетеді [6].

И.Н. Хафизуллина өз диссертациялық зерттеуінде инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істеуге арналған педагогтерді даярлаудың негізгі мақсаты олардың "инклюзивті құзыреттілігін" қалыптастыру екендігін, бұл құзыреттіліктің кәсіби құзыреттілік пен оның мазмұндық және функционалдық аспектілерін қамтитынын айтты [7].

Қазіргі уақытта психикалық немесе физикалық кемістігі бар балаларды жиі кездестіруге болады. Ата-аналар өз баласын қоғамның толыққанды мүшесі ретінде тәрбиелеп, құрдастарының арасында қалыпты өмір сүруіне көмектесу үшін мектептерге сенім артады. Арнайы білім беру педагогтерінің жұмысы үлкен шыдамдылық пен төзімділікті талап етеді. Мұндай балалардың әртүрлі білім алу қажеттіліктері бар және оларды оқыту үшін арнайы дайындық қажет.

«Арнайы білім беру педагогтері шыдамды болып, оқушыларды ынталандыра білуі керек, сонымен қатар әр оқушының жеке қажеттіліктері мен даму деңгейін түсінуі қажет» деп атап өтіледі. Арнайы білім беру педагогы болу үшін педагогтар арнайы дайындықтан өтуі тиіс. Ата-аналар да балаларының оқуда қандай бағдарламаларға қатысқанын және олардың қалыпты даму деңгейін тексеру үшін бұл бағдарлама туралы сұрастырып отыруы қажет [8]. Қазіргі таңда оқу орындарында әр түрлі қажеттіліктері бар балалар білім алуда, ал халықтың осал топтары өкілдерінің саны жыл сайын артып келеді. Педагогтер осындай балаларды тиімді оқыту үшін арнайы әдістер мен педагогикалық тәсілдерді қолдануға тиіс. Бұл балаларды оқыту барысында мәдени және психологиялық түсінікті тереңдететін тәсілдер қажет. Инклюзивті білім беруді дамытудағы маңызды мәселе – білім беру ұйымдарында инклюзивті тәсілдерді енгізуге дайын арнайы педагогтардың жетіспеушілігі. Бұл педагогтар түзету педагогикасы мен арнайы білім беру саласындағы мамандандырылған көмекке

мұқтаж. Олар ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытуда тұлғалық-бағдарлы тәсілдерді түсініп, жүзеге асыра білуі керек.

Қазіргі таңда «инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істеуге арнайы педагогтерді дайындау» тақырыбына зерттеу жүргізу қажеттілігі айқын болып отыр. Заманауи арнайы педагогтердің инклюзивті білім беруді жүзеге асыруға қабілетті болуы үшін олардың жоғары білім алуы өте маңызды және күрделі міндетке айналған. Бұл арнайы педагогтердің тұлғалық-бағдарлы, рухани-адамгершілік және кәсіби дайындығы, сондай-ақ ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын өз бетінше жетілдіру қажеттілігін қамтиды. Қазіргі уақытта Қазақстанда бұл ұғымды нақты анықтауға арналған әмбебап тәсіл жоқ. Өлі күнге дейін дефектолог-логопедтер мен басқа да білім беру саласындағы мамандар инклюзивті білім беру жағдайында түзету-педагогикалық жұмыс ерекшеліктерін ескермейтін кәсіби дайындықтан өтеді. Сонымен қатар, білім беру ұйымдарында жұмыс істейтін басқа мамандықтардағы педагогтердің ерекше қажеттіліктері бар балалардың психофизикалық дамуы мен білім беру қажеттіліктері туралы кәсіби білімі жоқ. Бұл жағдай арнайы педагогтерді кәсіби даярлаудың мазмұнын қайта қарауды және оның сапасын арттыруды талап етеді, өйткені қазіргі қолданылатын арнайы педагогикалық дағдылар мен біліктер жеткіліксіз. Инклюзивті білім берудің белсенді дамуы жаңа дидактикалық әдістер мен арнайы педагогтарды кәсіби даярлаудың жаңа тәсілдерін енгізуді қажет етеді. Е.Н. Кутепова өзінің зерттеулерінде педагогтерді инклюзивті білім беруге дайындаудың екі негізгі блогын анықтайды: кәсіби дайындық және психологиялық дайындық.

Кәсіби дайындықта автор келесі бағыттарды көрсетеді: педагогикалық технологияларды меңгеру, түзету педагогикасы мен арнайы психология негіздерін білу, ақпараттық дайындық, балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып педагогикалық ойлаудың икемділігі мен өзгермелілігі, кәсіби тәжірибе мен рефлексия, кәсіби өзара әрекетке дайын болу. Психологиялық дайындықты педагогтің жеке қатынасын, оның моральдық принциптерін және инклюзияға қатысты күмәндерін, сондай-ақ әртүрлі ауытқулары бар балаларды эмоционалды түрде қабылдау мен оларды оқу іс-әрекетіне қосу (қосу – оқшаулау) қажеттіліктерін қарастыру деп түсіндіреді [9].

С.И. Сабельникова инклюзивті білім беруге педагогтерді даярлаудың талаптары міндетті түрде негізгі түзету білім беру мен кәсіби біліктіліктің арнайы құрамдас бөліктерін қамтуы керек деп атап өтеді. Бұл педагогке білімді, оны қолдануды және оқушыға деген дұрыс көзқарас қалыптастыруға қажетті дағдыларды меңгеруді білдіреді [10].

Оқыту ерекше қажеттіліктері бар оқушылар мен педагогтер арасындағы байланысты орнатады. Бұл жүйелі және ұйымдастырылған процесс, мұнда белгілі бір мақсатқа жету үшін арнайы білім, дағдылар мен көзқарастар қажет. Педагогтер оқушылардың әлеуетін дамыту үшін әділ оқыту және білім беру дағдыларын дамыта отырып, инклюзивті білім беру тәсілдерін қолдануы тиіс. Сондықтан педагогтердің кәсіби біліктілігін арттыру оқу процесінің барлық кезеңдерінде инклюзивті білім беру принциптеріне сәйкес болуы керек.

Профессор Р.А. Сүлейменова Қазақстан Республикасында инклюзивті білім берудің нормативтік-құқықтық базасын қалыптастыруда алғашқылардың бірі болып тәжірибе енгізді [11]. Бұл бағыттағы зерттеулер мен жұмыстың дамуы, сондай-ақ профессор З.А. Мовкебаеваның зерттеулері инклюзивті білім беру жағдайында педагогикалық кадрларды дайындау мәселелеріне үлкен ықпал етті.

Қазақстанда инклюзивті білім берудің дамуының арқасында жалпы білім беретін мекемелерде арнайы педагогтардың жетекшілігімен жұмыс істейтін қолдаушы мамандардың рөлі ерекше маңызға ие болып отыр. Олар мүмкіндігі шектеулі балалар мен жасөспірімдерге психологиялық-педагогикалық қолдау көрсетіп, олардың әртүрлі санаттары үшін білім алу процесіне қолжетімділікті қамтамасыз етуге бағытталған жұмыстар атқарады. Осы орайда, инклюзивті білім берудің мемлекеттік мақсаттарына жету үшін арнайы мұғалімдер

бейімделген білім беру ортасын қалыптастырып, дамуында кемістігі бар балалардың білім алу мүмкіндіктерін қамтамасыз етуі қажет. Бұл процесс білім берудің барлық деңгейінде білім беру, даму бұзылыстарын түзету және әлеуметтік бейімделу мәселелерін қамтиды.

Қазақстан Республикасында арнайы білім беру ұйымдарындағы педагогикалық кадрлармен қамтамасыз ету кестеде көрсетілген:

Қазақстан Республикасында педагогикалық кадрлармен

407 арнайы білім беру ұйымы, оның ішінде 9715
мұғалім, оның 2133

38
мектепке
дейінгі
арнаулы
білім
беру
ұйымы –
1035-і
педагог –
302
арнайы
педагог

98
арнаулы
мектепті
к білім
беру
ұйымдар
ында –
6407
педагог,
оның
786-сы –
арнайы
педагогт
ар

75
психолог
иялық-
педагог
икалық
консульт
ация
(ПМПК)
– 411
педагог,
оның
ішінде
260
арнайы
педагог

195 кпкк
– 1561
педагог,
оның
689-ы
арнайы
педагогт
ар

14
оңалту
орталығ
ында –
301
педагог,
оның 96-
сы
арнайы
педагогт
ар

- ОҚО, Батыс Қазақстан, Алматы қалаларында орташа деңгейден жоғары педагогикалық кадрлармен қамтамасыз ету тіркелген;
- арнайы педагогтармен қамтамасыз ету ШҚО, Алматы, Алматы облыстарында орташа деңгейден жоғары тіркелген;
- Арнайы педагогтермен орташа деңгейден төмен қамтамасыз ету Солтүстік, Батыс Қазақстан, Маңғыстау, Атырау және Қызылорда облыстарында тіркелді.

Дүниежүзілік білім туралы декларацияның 1-бабында «Әрбір адам – бала, жасөспірім немесе ересек – өздерінің негізгі оқу қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жасалған білім беру мүмкіндіктерін пайдалану құқығына ие болуы керек» деп көрсетілген. Бұл қажеттіліктердің құрамына өмір сүруге қажетті негізгі білім, дағдылар, құндылықтар мен

көзқарастар кіреді, сондай-ақ сауаттылық, ауызша сөйлеу, есеп шығару сияқты дағдылар да қамтылған [11].

Осыған байланысты, арнайы педагогикалық кадрларды даярлаудың сапалы білім беру қызметтерін кеңейту өте маңызды. Бұл мақсатқа жету үшін білікті ұстаздар мен мамандар қажет, сондай-ақ ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар мен қалыпты балаларды бірге оқыту мүмкіндіктерін қамтамасыз ететін инклюзивті білім берудің қажеттілігі туындайды.

Инклюзивті білім берудің табысты болуы көптеген факторларға байланысты, олардың ең маңыздысы – педагогтер. Бұл педагогтер инклюзивті білім беру енгізілгеннен кейін көптеген өзгерістерге ұшырады, өйткені олар әртүрлі оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қосымша міндеттерді орындауға міндетті. Сондықтан педагогтер өздерінің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру мен дамытуға арналған тренингтерге қатысып, өз сапасын арттыруы қажет.

Инклюзивті білім беру педагогының қызметі туралы ғылыми зерттеулерді талдай отырып, бірқатар мәселелер анықталды:

- Балалардың кешенді білім алу мазмұнына жеткіліксіз көңіл бөлу;
- Инклюзивті білім беруде мұғалімдерді даярлау мақсаттары, мазмұны мен әдістемелері арасында байланыс жетіспеушілігі;
- Балаларды бірлесіп оқыту процесін ұйымдастыруда мұғалімдерді үздіксіз ғылыми-әдістемелік қолдаудың болмауы.

Осы мәселелерді ескере отырып, инклюзивті білім беруді табысты жүзеге асыру үшін мұғалімдердің біліктілігін және дайындығын арттыру қажет деген қорытындыға келуге болады. Мұғалімдерді даярлау сапасы талап етілетін деңгейге жетуі үшін, әсіресе оқыту әдістерін дамыту және жаңа оқыту стратегияларын пайдалану маңызды.

Қазіргі инклюзивті білім берудің арнайы педагогы – бұл білім беру процесінің барлық қатысушыларымен тиімді педагогикалық өзара әрекеттестікті ұйымдастыру қабілетіне ие, шығармашылықпен ойлайтын жаңа деңгейдегі маман.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. "Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы" Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 13 сәуірдегі N 39-III ҚР Заңы.
2. Сластенин В.А. и др. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений - М.: Издательский центр "Академия", 2002. - 576 с.
3. Абульханова-Славская, К. А. Деятельность и личность.– М.: Наука, 1980. – 335 с
4. Шипилина, Л. А. Методология психолого-педагогических исследований: учеб. пособие / - 6-е изд., стер. - М.: Наука, 2013. – 202 с.
5. Кузьмина О.С., Чекалева Н.В., Четверикова Т.Ю. Организация и содержание подготовки педагогов к деятельности в условиях инклюзивного образования: монография. Под общ.ред. Н.В. Чекалевой. – Омск: Издатель-Полиграфист, 2014. – 242 с.
6. Хафизуллина И.Н. Модель процесса формирования у будущих учителей инклюзивной компетентности для работы в общеобразовательной школе. / И.Н. Хафизуллина // Материалы VIII Всероссийской заочной научно-практической конференции «Интеграция методической (научно-методической) работы и системы повышения квалификации кадров» – Челябинск, 2007. – 330 с. – С. 123-126.
7. Кутепова Е. Н. Готовность педагога к деятельности в условиях инклюзивной практики / Е.Н. Кутепова, Ж.Н. Черенкова // Инклюзивное образование: практика, исследования, методология: сборник материалов II Междунар.науч.-практ. конф. / отв. ред.: С.В. Алехина. – Москва, 2013. – С. 588-592.
8. Сабельникова С. И. Развитие инклюзивного образования. Справочник руководителя образовательного учреждения. – 2009. – № 1. – С. 42-51